

**Natalie Schreková: *Klima v hodinách tělesné výchovy na 2. stupni ZŠ a na SŠ – dotazníkové šetření (bakalářská práce) – posudek vedoucího***

Cílem práce bylo nabídnout příspěvek do diskuse o klimatu v hodinách tělesné výchovy – a to na základě vlastních empirických dat. Přitom „klima“ je chápáno jednak v užším významu (vztahy mezi žáky + mezi žáky a učiteli), jednak v širším (+ postoje žáků k tělesné výchově a tělesnému pohybu).

Autorka získala přístup do 4 škol na Vysočině. Prezenčně vyplněné tištěné dotazníky získala od 56 žáků 9. ročníku ZŠ (30 děvčat, 25 chlapců) a 50 studentů 1. ročníků navazujících SŠ (37 děvčat, 13 chlapců). Získala tedy vzorek přijatelný pro statistickou analýzu dat – a to i v situaci komplikované koronavirovou pandemií.

Data o klimatu získala jednak pomocí SORADu a vybraných částí dotazníku Klima školní třídy od J. Mareše a S. Ježka. Jednak pomocí dotazníku na postoje k tělesné výchově, sportu a tělesnému pohybu, který převzala z jednoho projektu MŠMT (viz v práci citovaný pramen Žádost o podporu projektu...).

Pro rozbor dat autorka vytvořila proměnnou operacionalizující základní obecný postoj k tělesné výchově (dále TV) a tělesnému pohybu (dále TP). Tento základní postoj k TV a TP obsahuje všechny tři složky: afektivní, kognitivní i konativní. Afektivní je operacionalizovaná škálou oblíbenosti TV; kognitivní škálou významnosti TV; konativní škálami intenzity a frekvence TP (viz 9.1 Postoj – vytvoření základní postojové proměnné).

Rozbor dat autorka strukturovala do tří úkolů: první dva umožňují charakteristiku zkoumaného vzorku žáků a studentů, ve třetím jde o zjištění, zda základní postoj k TV a TP vstupuje do závazné souvislosti s dalšími dílčími postoji vůči TV a TP či s kvalitami vztahů se spolužáky a učiteli. A co konkrétně autorka zjistila? Zmíním jen ta nejdůležitější zjištění.

Nejdříve tedy zjištění týkající se charakteristiky zkoumaného vzorku:

1) V jejím vzorku žáků a studentů se opakovalo zjištění uváděné v odborné literatuře: postoj k TV a TP byl v průměru spíše pozitivní. Přičemž u chlapců více než u dívek. Naopak v rozporu s odbornou literaturou byl mírně pozitivnější postoj u těch starších.

[Do hry mohlo vstoupit vyšší zastoupení protiškolní orientace u žáků posledního ročníku běžných ZŠ (vyprazdňovaných od proškoleně orientovaných žáků víceletými gymnázii) a vyšší zastoupení proškolení orientace u prváků na SŠ (reprezentující zbytky proškoleně orientovaných žáků ze ZŠ, většinou ještě cenící si úspěšné zvládnutí přijímacího řízení).]

2) V jejím vzorku se opakovalo zjištění uváděné v odborné literatuře: většina žáků a studentů měla pozitivní postoj k TV a TP. Negativní postoj vůči TV a TP mělo 2%, resp. 9%, maximálně 21% – dle přísnosti kritéria (viz s. 34).

V souhrnu by se dalo soudit, že autorka získala vzorek žáků a studentů, kteří jsou z hlediska základního postoje k TV a TP srovnatelní se vzorky v obdobných výzkumech.

V rámci zjištění týkajících se souvislostí základního postoje k TV a TP, lze vyčlenit několik tematických okruhů.

1) Vztah k dospělým vychovatelům

U autorčinných žáků a studentů jakoby nebyl ani tak důležitý vliv rodičů ve funkci vzoru (to, zda jsou rodiče vnímání jako sportující či nikoli nevstupuje do závazné souvislosti se základním postojem k TV a TP). Důležitý jako by byl spíše vliv učitelů ve funkci těch, kteří jsou vnímání jako spravedliví a opora.

A zdůrazněme to „vnímání“, neb v daném vzorku zcela jistě dochází k tomu, že odlišně jsou vnímání ti samí učitelé.

2) Vztah ke spolužákům

U autorčinných žáků a studentů byla zjištěna laicky předpokladatelná závazná souvislost se vztahem ke spolužákům ve dvou oblastech: úměra k vnímání sebe sama jako majícího dobré vztahy se spolužáky a jako orientovaného na soutěžení se spolužáky.

V případě vlivu vnímaného spolužáky je zjištění nejasné. Nejdříve je jistá statistická významnost korelačního koeficientu  $-0,21$ . Srozumitelné je záporné znaménko, neb v SORADu, na rozdíl od proměnné základní postoj k TV a TP, čím více bodů na škále od 1 do 5, tím nižší vliv. Nesrozumitelné je, že pak autorka na s. 39 tvrdí, že je to v rozporu s její hypotézou. (A nesrozumitelné je, proč na stejné straně tvrdí, že hodnota  $p$  je vyšší než  $0,05$ , když na s. 38 v tabulce 11 uvádí hodnotu  $p = 0,027$ .)

Zajímavé je pak zjištění nezávislosti základního postoje k TV a TP ke spolužáky vnímané oblibě. Pokud bychom věřili, že konativní složka postoje je vnímaná spolužáky stejně jako respondenty, pak jakoby dané zjištění stereotyp o závislosti obliby ve třídě na pohybovém nadání odkazovalo mezi předsudky.

V rámci vztahů ke spolužákům autorka ještě zjistila, že postoj k tělesnému dotyku při tělocviku do závazné souvislosti s postojem k TV a TP nevstupuje. Jinými slovy, to, zda se žáci a studenti štítí se dotýkat spolužáků, statisticky nehraje roli vzhledem k tomu, zda mají žáci a studenti negativní či pozitivní základní postoj k TV a TP.

### 3) Vztah k dalším dílčím kognitivním složkám

Autorka zjistila, že těsná většina (55%) jejích žáků a studentů se distancuje od stereotypu o závislosti obliby ve třídě na pohybovém nadání – dle spekulace výše, v souladu se situací ve třídě. A dále, že víra v tento předsudek nesouvisí se základním postojem k TV a TP.

Se základním postojem k TV a TP u daných žáků a studentů nesouvisí ani sdílení poznatku o důležitosti tělesného pohybu při zvládnání stresu (který sdílí potěšující většina 77%). Autorka tak svým zjištěním nastolila otázku: Proč se konkrétní význam hodin TV pro odreagování od stresu v ostatních akademických předmětech nespojí s abstraktním významem TV? Obecněji pak: Čím je asi tak u daných žáků a studentů konkretizovaná významnost tělesné výchovy, která tvoří kognitivní složku základního postoje.

### 4) Vztah k typu provozované pohybové aktivity

Zajímavý poznatek autorka zjistila o vztahu základního postoje k TV a TP: pozitivnější je u těch, kteří se nejčastěji věnují týmovým pohybovým aktivitám (vs. individuálním). Jakoby pro pozitivní základní postoj k TV a TP žák či student nemusel být oblíbený ve skupině na hodinách TV, ale jako by bylo výhodou, pokud sám má v oblibě provozovat tělesný pohyb ve skupině.

### 5) Vztah k vnímané obtížnosti TV

U autorčiných žáků a studentů byla zjištěna statisticky významná a poměrně vysoká záporná korelace základního postoje k TV a TP ( $-0,454$ ), i jen jeho afektivní složky ( $-0,452$ ) s vnímanou obtížností předmětu. Dá se tak spekulovat, že mezi jejími žáky a studenty může docházet k rozvoji pozitivních spirál motivace („ $\leftrightarrow$ TV+TP není obtížný/zvládám $\leftrightarrow$ TV+TP je oblíbený $\leftrightarrow$ TV+TP se věnuji $\leftrightarrow$ “) nebo tzv. bludných kruhů motivace („ $\leftrightarrow$ TV+TP je obtížný/nezvládám $\leftrightarrow$ TV+TP je neoblíbený $\leftrightarrow$ TV+TP se vyhýbám $\leftrightarrow$ “).

Na základě uvedeného přehledu soudím, že autorka svůj cíl dosáhla. Snad jen diskuse s relevantní odbornou literaturou, konfrontace vlastních empirických zjištění se zjištěními autorů, kteří zkoumali stejné jevy – by mohla být elaborovanější. V souhrnu však soudím, že autorka splnila požadavky kladené na bakalářskou práci a že její práci mohu doporučit k obhajobě.

V Praze 30.8.2022

PhDr. Miroslav Klusák, CSc.